

Élő hangyák alkalmazása a sebgyógyításban. Egy görög turista Kis-Ázsiában utazván, leesett a lováról, s behasította a homlokát. A bőr ujnyi hosszúságban megrepedt a homlokán. A sebesült nyomban a szomszéd helység borbélyához sietett, mert Kis-Ázsiában ma is a borbélyok űzik ezt a mesterséget. A borbély a seb két szélét balkezének ujjjaival összeszorította, aztán egy kis harapófogóval hangyát vett ki a skatulyából, s azt a seb két szélé közé ékelte. A hangya rágóival belecimpaszkodott a seb széléibe, s úgy összeszorította, mintha öltés lett volna. Ekkor a borbély a hangya-potro út leszakította. Ezt az eljárást mindaddig folytatta, míg a nyitott sebet a hangyákkal a szó szoros értelmében bevarrta. Három nap múlva a hangyakapcsokat a borbély kiszedte, a seb pedig hamar begyógyult.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számítási kérdés:

Egy atya így szól fiához: 7 év előtt 7-szerre idősebb voltam, mint te akkor voltál, s 3 év múlva 3-szorta idősebb fogok lenni, mint te akkor leszel. Hány éves az atya s hány éves annak fia?

Földrajzi kérdés:

Hogy hívják a német védelem alatt álló Togoban fekvő azon várost, melynek lakói kitűnő vadászok s a dahomeiek betörései ellen jól védik magukat. Először 1886-ban Hornberger és Baudin atya jártak e városban, hol most francia misszió-állomás is van.

Történelmi kérdés:

Hogy hívták Poseidon és Gaea (föld) fiát, a kit, mivel a földdel való érintkezéséből mindig új erőt kapott, Herakles a levegőbe emelve fojtott meg?

Természettudományi kérdés:

Mi a neve a gesneraceák rendjébe tartozó azon dísznövénynek, a melyet szobában üveggel szoktak leborítani, hogy a levelek a virágzás előtt elég nagyra fejlődjenek? Magról és levélágványokkal szaporítják; számos különböző színű és alakú változata van; a levelei szélesek és szép sötétzöldek.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. szeptember 9.

A 47. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számítási kérdés: 6 méter hosszúságú, $1\frac{1}{3}$ méter szélességű kívántatik. Földrajzi kérdés: Aztekok. Képrejtvény: Kétszer nyílik az akácza virága.

Helyesen fejtették meg: Milhofer Gyula, Borosnyay Oszkár, Oblath Sándor, Techet Károly, Schäffer Lipót, Jávor Jenő, Komlós György, Matusik István, Lechner Gedeon, Szegő Ernő, Kemény Antal, Jurenák Géza, Fejes Gyula, Moldován Ferencz, Fortvingler Sándor, Steiner Pál, Várnay Árvéd, ifj. Barthonek Károly, Kóri Endre, Hölczl Mór, Vései Ferencz, Paulini Jenő, Néder Károly, László Béla, Szauner József, Simonyi István, Gelb József, Wohl Béla, Przybilla Jenő, Schütz János, Ács Nagy István, Krepelka Ferencz, Weisz Hugó, Kohn

Benő, Groszmann Árpád és Jenő, Novák János, Buzáth Jenő, Róth Ottó, Balássy Miklós, Vadas Zoltán, Jakabb Gyula, Lőrincz Ferencz és Dezső, Ávedik Lukács, Kutlik Félix, Tájber Oszkár, Bohrandt Lajos.

A kitűzött könyvjutalmat, Vértesi Arnold «A felkelő nap országa» cz. könyvét ifj. Barthonek Károly előfizetők nyerte el Budapesten, a ki azt a kiadóhivatalban átveheti.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Helyreigazítás. Múlt számunk első cikkének a címében elején helyett végén csúsztattuk be sajtóhibából. Felkérjük lapunk olvasóit, hogy azoknak az ismerősöknek és jóbarátainak, a kik a Tanulók Lapját még nem ismerik, nevét és pontos címét velünk tudatni sziveskedjenek. A kiadóhivatal készségesen küld az érdeklődőknek mutatószámot.

Perseus K-r. Nyilatkozik az elbeszélés-módban némi könnyedség, de túlságosan halmozta a részleteket, s ezek aztán nyakára nőnek a történetkének. Idővel a tanulás, olvasgatás és főleg az izlés tisztulása hasznavehető dolgok írására is képessé teszik. — **Tavaszi riügyek.** A beküldött mutatószámok nagyon gyöngék. Mielőtt világra bocsátaná e kötetkét, vegye fontolóra jó tanácsunkat: ne adja ki. Várjon még az ilyen kísérlettel. A fiatalság lelkesedésével írta, itt-ott akad is mondani valója, de egészben véve nem felelnek meg. Felhívását egyelőre nem közöljük. Tudassa velünk elhatározását. Abbeli reményét, hogy ez a kötet anyagilag jövedelmező lesz, hívságosnak tartjuk. Különben eslekedjék belátása szerint. — **Paulini Jenő.** Fel fogjuk használni. — **A lauthoz.** Nem közölhető. — **A barát.** A háladatos unoka kegyeletes megemlékezése dicséretes dolog, de tárgynak a történetkében nem elég. — **K. Gy.** (Budapest.) Egyelőre nem lehet tudósító, mert a legjobb akarat mellett sem felelhetne meg a tudósítói feladatnak. Majd akkor, ha tagja lehet az önképzőkörnek. — **Szabó László.** Majd válogatunk belőlük. — **Tudósító.** (Szabadka.) Ajánkozását elfogadjuk. Az előfizetők után — ha összetöböröz annyit — készségesen megadjuk a tiszteletplétdányt. — **Litsék Zoltán.** Előjegyeztük. Köszönet a buzgóságért. — **Gelb József.** (Ungvár.) A mi a múltban történt, arról mi nem tehetünk, hogy a jövőben ne történjék meg: lesz gondunk rá. Egyes számokat lehet kapni. Levélbélyegben 20 fillér küldendő be egy számmért. — **Szegedy Miklós.** Lelkes hangú levelét örömmel olvastuk, nevét a tudósítók között előjegyeztük. A két kis dal hangulatos, formailag is ügyes, csak azt nem értjük, hogy ifjú szíve miért termel ilyen szomorú érzelmeket. Az ifjú lélek szárnyaljon, csapongjon, ne tudjon semmit csalódásról, hajótörésről. Higyje el nekünk, az ilyen érzelmek csak átfutó felhők, s az élet oly szép és kívánatos, ha az embernek nemes ezéja és munkakedve van. A két dalt, mert lapunk keretébe nem illik bele, ezúttal nem közölhetjük, de biztatjuk önt, hogy folytassa. — **Kóri Endre.** Intézkedtünk. — **Majtinszky Miksa.** A számot elküldöttük. — **Nemes Modrovich Ernő és Ferencz.** 1. Barátjának teljes címét nem ismerjük. 2. Előbb jusszon be abba a hadapródiszkolába, aztán a közelebbi felvilágosítást ott egy év múlva meg fogja kapni. Korai volna a részletek ismerete és ezúttal még egészen fölösleges. 3. A kiadóhivatal a reklamációt elintézte. — **2139. sz. előfizető.** Levelezőlapját nem kaptuk meg, ezért nem válaszolhattunk. Arra nézve, hogy tudósító lehessen, tudunk kell előbb hányadik osztályba jár, tagja-e az önképzőkörnek. Egyébiránt a tudósítókat az iskolai év elején bizzuk meg. — **Madai Gyula.** Lelkes sorait vettük, buzgóságát örömmel fogadjuk. Szeretjük mi az ilyen levelet, mert arról tanuskodik, hogy az írójában tűz és lélek van. Költeménye lendületes, tiszta vallásos érzés sugallta, de a mi mértékünket még nem üti meg. Az ilyen ódai hangú költeményekhez sok és nagy eszmére van szükség.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

F. M. K. E.

Hála a Gondviselésnek, a legalkotmányosabb király jószágának és a kemény megpróbáltatások tüzeiben megedzett magyar erőnek és lelkesedésnek: a magyar nyelv, a magyar művelődés apostolai már bátran és büszkeséggel lobogtathatják a nemzeti haladás zászlaját. Erdély bérezei között, hol néhány évtizeddel ezelőtt még áldatlan testvérharcok dúltak a magyar fajnak életre-halálra szóló küzdelmeiben, az E. M. K. E., az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület hinti el haladásunknak gazdagon gyümölcsöző magvait; túl a Dunán is megindult a nagy kulturmozgalom, buzditva, lelkesítve és magyarosítva; fent a fenyvesek honában, a Kárpátok birodalmában pedig a F. M. K. E., a Földvidéki Magyar Közművelődési Egyesület folytatja nemes küzdelmét nemzetünk érdekében.

Augusztus 28-án tartotta évi közgyűlését az ősz Zólyom városában ez az egyesület. Ha láttátok volna azt a lelkes fogadtatást, azt a lobogódísz és a fátylak tüztengerét, ha hallottátok volna a közművelődés harcosainak ajkáról a tetteire hívó szót: lehetetlen, hogy a hazafias érzés százszoros erővel meg nem dobogtatta volna szíveteket.

Hetek óta készülődtek a meglehetősen vegyes ajkú város lakói arra a napra, csak azért, hogy nekik is részök legyen a nemzetfejlesztő nagy munkában. «Hadd lássák, — úgy mondá a rendező-bizottság elnöke utolsó fölhívásában — hogy nemesak az Alföld délibabos rónaságain, hanem

a zordon Kárpátok sziklabéresei között is magyar szív dobog s honfitűz lángol a keblekben». Ez a nemes verseny, mely annyival becsesebb, a mennyiben nem a magyarság középpontjában indította meg hullámgűrűit, a hol az ellenkező legalább is képtelenség, hanem hazánkban azon a vidékein, a hol eddig idegen, de talán a közel jövőben testvérmagyarok laknak, — ez a nemes verseny ösztökéljen benneteket, a haza reményeit, társadalmunk jövője vezéreit; ennek látása fokozza a szép jövőbe vetett bizalmatokat.

Elétek állítjuk időnként az ilyen társadalmi mozgalmakat — bár csak nagy vonásokban is — mert ezekben sok tanulság rejlik számotokra. Nem árt, ha néha-néha a ma határain túl is a jövőbe néz szemetek.

A tanulságot mindenki levonhatja magának az eseményekből s azért bátran mellőzhetjük. Nekünk most, ebből az alkalomból csak egy kérésünk van hozzátok.

Az ilyen közművelődési egyesületek nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatásra is szorulnak. Erkölcsileg még most kevésbbé áldozhattok a szent ezélra, járuljatok hozzá legalább anyagilag, s legalább annyiban, hogy önképzőkörök, mint testületek, belépnek a tagok sorába. Néhány fillérbe kerül az csak nektek és mégis büszkeséggel hivatkozhattok rá, hogy meghoztátok áldozatotokat a nemzet oltárára. Legyen a magyar tanuló ifjuság is egy kis hullámgűrű ebben a nagyfontosságú társadalmi mozgalomban.

Teveli Mihály.

ANYA ÉS FIÚ.

Mutatvány Goethe «Hermán és Dorottya»-jából.

Ekkép váltogatók a szót a férfiak. Anyjuk
Méne azonközben s keresé a fiát, legelőbb is
Házuk előtt a padon, mert rendes ülőhelye az volt.
Ott nem lelve, tovább ment és betekinte az ólba.
Nem maga látja-e el délezeg lovait, melyeket még
Zsenge korukban vett s nem bízott senki kezére.
Azt mondá a szolgál: «Előbb ment épen a kertbe».
A kettős udvar hosszán hamar áthalad ekkor,
Hagyja az ólakat a tömör ácsmunkájú esürökkel,
Bénít a kertbe, mely elterül a városka faláig,
Rajt' végig lépked s örül a sokféle növénynek,
Megigazítja a díczokat, a mik az almafa termett
Ágait tartották s a körtefa lombjai súlyát.
Egyben a duzzadozó kehről néhány kukacot szed:
Mert a tevékeny nő soha egy lépést se' tesz ingyen.
Ekkép a hosszú kertnek legvégére ért, a
Louczsal befolyatott lugasig; nem lelve fiát ott,
Mint a hogy a kertben sem sajdította meg eddig.
Ám támasztva kapá csak az ajtócskát, a lugashól
A melyet, különös kegyül, a városka falába
Tört vala egykor az ő, a nagyérdemű polgármester.
Ottan egész kényelmesen átmegy a víztelen árkon.
A hol a jól kerített szőlőhegy az út töviben kél
Meredekébb ösvénynyel, a napnak dűlve talajja.
Föllépkél azon is, s mentében örül a gerezdek
Bőségén, mik alig búttak meg a zöld levelek közt.
Árnyas volt a magos lugas-út sűrű boltja középpütt,
A mely alatt lépéső vive durvás kölemezekből.
S muskatal és jó fajta gohér esüngött a lugasba.
Mellettük vereses-kékek, nagyságra kiváló.
Mind gonddal gyarapítva, az asztal izes csemegéi.
A hegy több részét pedig egyes tők borították,
Miknek kisszemű fürtjeiből kerül a fűszeres bor.
Így ment mind feljebb s örvendeze már is az ősznek
És a vidám napnak, mikor a környék nagy ujongva
Szőlőt szed s típor és hordóiba gyűjtí a mustot.
Este pedig szanaszét fénylik s ropog a tűzjáték,
S a legszebb aratás idejét így ünnepelik meg.
Ám aggyábban méne, fiát hogy hívta nevérol
Kétszer, háromszor, s csak a vízhang ver vala vissza.
A mely a város tornyairol esacska odazengett.
Olyan furcsa keresnie őt: soha messzire nem ment,
Megmondotta egyéb neki, hogy kimélje a gondtól
Jó szerető anyját s hiú aggodalomba ne ejtse.
S még mindegyre remélte, reá fog akadni az úton:
Mert a két szőlőajtó, alsó meg a felső,
Nyitva valának hagyva. Nos így a mezőbe jutott, mely
Tér síkjával a hegy hátját nagy messze takarta.
Még mindég a maguk földjénjárt, és a vetésnek
S halkán bólogató pompás gabonának örüle.
Melynek mind az egész tájon mozgott arany árja.
Szántók s dűlők közt végighalad a megyeúton,
A nagy körtélyfát tartván szemel, mely a dombnak

Legtetején állott s telküknek tette határát.
Ki s mikor ültették, azt senki se' tudta. A tájon
Messzire ellátszott, s híres vala a fa gyümölcse:
Árnyékába' szokott delet enni a víg arató nép.
S barmaival hüvösen szeretett elidőzni a pásztor:
Ott padokat leltek termésköböl s puha fűvet.
S jól is számított: csakugyan fia ott üle s nyugvék
Támaszkodva kezére s a messze vidékbe merengett
A kéklő hegység fele: anyjának vala háttal.
Óvást lépve megy ez s gyengén érinti a vállát.
Gyorsan megfordul a fiú s könyv volt a szemében.
«Édes anyám», mondá meglepve, «beh rám is ijesztesz!»
És letörölte hamar könnyét a nemesszívű ifjú.
«Hát te, fiam, sirsz?» válaszolá megütődve az anyja:
«Rád sem is ösmerek így! még ezt sosc' láttam idáig!
Mondd, szívedet mi szoritja? Mi készlet, hogy magad ülj itt
A körtélyfa alatt? Mi idézi szemedbe a könnyet?»
S megbírálva magát a derék ifjú felel ekkép:
«Nincs annak bizony érzekblében szív, a ki nem vesz
Mostan részt az elűzött jó népek nyomorában:
Nincs okos ész annak fejében, ki saját maga és a
Hon jólétével nem gondol e vészes időben.
Mit láték s hallék ma, szívemre hatott nagy erővel:
S im kijövék ide s láttam a messze terült gyönyörű tájt,
A mely termékeny halmokban körbe húzódik,
És az arany gabnát fizető kévékre konyulni.
S láttam, mindenféle gyümölcs ígér tele kamrát.
Ah, de az ellenség mi közel van! A Rajna vízének
Hábjai védnek ugyan: de vajon mi hab és mi hegy annak
A szörnyű népek, mely jó terhes zivatarként!
Mert fiatal s öreget felhúnak minden iránybul,
S törnek előre vadul, s a tömeg nem fél a haláltól.
Nyomban újabb sokaság rohan a sokaságnak utána.
Ah! és egy német házába' maradni merészel?
Azt hiszi, hogy kikerül talán a közös veszedelmet?
Kedves anyám, megvallom, e máj napon pirulok, hogy
Nem léptem be minap, mikor itt harezost toboroztak
A polgárság közt. Igaz, egyfi vagyok, s nagy a birtok,
Nem lehet el kormány nélkül, és fontos az üzlet.
Ámde nem inkább ott a határon vón' helyem ellent
Állani, mint szegycnt s rabságot várni be itten?
A lellem sugallta bizony nekem, és kebelemnek
Mélyén vágy ébred s bátorság, élnem a honnak.
S halni, ha kell, s példát adnom, méltót követésre.
Volna csak a német fiatalág mind a határon,
A jövevények előtt elszánya megállni keményen.
E szép földre, tudom, nem tennék ők soha lábuk!
S természet szemeink láttára sosem pazarolnák,
Férfi uralkodván, asszonyt s lányt egy se' rabolna!
Látod, anyám, szívem legmélyén kész a határozat,
Tenni legitt s gyorsan, mit okosnak s jónak ítélek:
Mert, ki soká fontol, nem a jót választja ki mindig.
Lásd, én nem térek többé haza! Innen azonnal
A városba megyek s ott a katonáknak ajánlom
E kart és e szívet, szolgálatjára hazámnak.

Fordította
Lehr Albert.

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

Jósika Miklós regénye. 25

Az ifjúság számára átdolgozta Gaal Mózes.

XXIV.

Befejezés.

Mintegy két héttel az előtt, hogy a majtényi
mezőn földre borultak azok a zászlók, melyek oly
dicsőn lobogtak egykor harcziás seregek élén —
távol onnan, Kassán, Heister Siegbert szállásán,
másfajta jelenet játszódott le.

Mondtuk, hogy Rákóczi Brenkovicot és Fen-
chelt elküldötte Julia hercegnő Aspermont gróf-
nőhez, más megbízásokat is adván nekik.

A két merész embernek sikerült nemcsak Julia
hercegnőnek átadni Rákóczi levelét, hanem
I. Józsefnek annyira titkolt halálát is megtudni.

A pestis még mindig dühöngött az országban,
a közlekedést fölötté megnehezítette s a hírek
gyors terjedését is akadályoztatta: ezért lehetett
a fontos titkot jó ideig megóvni.

Mivel a mirigy félelméből mindenkit választás
nélkül feltartóztattak, Brenkovicnak s Fenchel-
nek is nagy elővigyázattal kellett visszatérniök,
de óvatosságuk daczára, Szolnok táján egy német
esapatra bukkantak, s bár Pálffynak és Heister-
nek is egy régiebb útlevelét s bizonyítványát elő-
mutatták, feltartóztattak, s a szolnoki őrség pa-
rancsnoka szoros őrizet alatt egyenesen Heister-
hez küldötte őket. Brenkovic és Fenchel azt hit-
ték, hogy Heister őket szabadon bocsátja.

Heister Kassán tartott szállást, s épen a lova-
kat hoztak elő, a közeli táborba készülvén szokása
szerint, midőn Brenkovic és Fenchel szállása elé
érkeztek.

Mihelyt a segéd bejelentette őket, Heister
azonnal parancsolta, hogy szobájába vezessék a
jöttöket.

— Ah! — kiáltott fel, megpillantván a foglyo-
kat, maga az, Brenkovic — és fogva, mit
jelentsen ez?

— Magam sem tudom, nagyságos uram, —
felelt Brenkovic. Szolnok táján csiptek el, épen
midőn Pálffy tábornagyhoz siettünk.

Heister öröme félreismerhetlen volt. Brenko-
vicot nem egyszer használta s Fencheltől is ka-
pott párszor tudósításokat.

— Nagy méltatlanság ily hü s derék ügyvivő-
ket feltartóztatni! — szólt a tábornok; azután
segédjéhez fordulván, annak oly hangon sűgött
valamit, hogy azt sem Brenkovic, sem Fenchel

meg nem érthették. A segéd meghajtván magát,
azonnal távozott.

— Magunkban vagyunk, — folytató Heister: —
nos, mi újat hoztatok jó emberek?

— Úgy hiszem — felelt Brenkovic, — a ma-
gyar táborban, míg oda érünk, tökéletes feloszlás
lészen. Most minden attól függ, tábornok úr, hogy
a császár ő felsége halálát a legnagyobb titokban
tartsuk.

— A császár halálát! — kiáltott fel a tábor-
nok, ki a fontos eseményt még nem tudta s ki-
nek vonásaiból látszott, mennyire meg van üt-
közve.

— Igen, tábornok, ő felsége ily fiatalon, 33 éves
korában meghalt, lehetetlen volt őt megmenteni,
s Eleonora császárné vette kezébe a kormányt:
átláthatja tehát nagyságod, minő fontos, hogy e
gyászeset mielőbb tudomására jusson Pálffy gróf-
nak.

Miután Heister első megütkezéséből magához
tert s Brenkovicstól magától minden részleteket
megtudott, egyszerre felkiáltott:

— S ily embert a szolnoki őrizet parancsnoka
fel mert tartóztatni! ki hűséges szolgálataiért a
legmagasb jutalomra érdemes.

— Én semmit sem teszek jutalomért, tábornok
úr, — mond Brenkovic, míg Fenchel mogorván
hallgatott.

— Tehát kegyednek, Brenkovic uram, —
folytató Heister rövid szünet után — sietve kell
fontos hireivel Rákóczihoz — akarám mon-
dani Pálffy tábornagyhoz menni? — s kegyed
semmit sem tesz jutalomért, hanem évek óta
esupa hűségéből ő felségök Leopold és József
császárok iránt — Tökölly és Rákóczi táborában
tartózkodott s javukra működött? Dicső önfelá-
dozás! Kegyedre nagyobb jutalom vár! — Heis-
ter igen jelentős mozdulatot tőn kezével felfelé, —
melyből igazságtalanság lenne hü czimboráját is
kirekeszteni!

— Hogyan értsem ezt, tábornok úr? — szólt
Brenkovic szigorú hangon — s arcát vér futotta
be.

— Úgy, semmirekellő gazember! — kiáltott
rá Heister megváltoztatott hangon s kitörő düh-
vel: hogy órátok ütött! — mindig két kézre dol-
goztatok, ti és többen, kik nem fogják kikerülni
az akasztófát! Ezzel Heister az ajtóhoz közele-
dett s még emelkedettebb hangon kiáltott: segéd
úr bejöhet!

E pillanatban Brenkovic és Fenchel egymásra
néztek: rövid, erélyes, jelentéstartó tekintet volt

az, melyet cseréltek: olyan, mint a bérczeken emelkedő jeltűz, mint a vészharang megkondulása. Megértették egymást. Azon perczen, mikor az ajtó nyílt s azon át a segédtsízt több fegyverrel berohant, gyorsabban, mint a gondolat — rövid pisztoly volt a kémek kezében, melyeket egymás mellére szegeztek.

— Lőjj! — kiáltott Brenkovics.

A két pisztoly eldőrdült, mint egyetlen lövés, s a kémek halva heverték a földön.

Ez lön vége a két rendkívüli férfúnak: Brenkovics és Fenehel nem voltak oly emberek, kiket fel lehetett volna akasztani.

*

Rákóczi nem sokáig mulatott Lengyelhonban: ő és neje Franciaországba mentek, hová őket Beresényi és Clermont nejeikkel s mások számosan kísérték. — Rákóczit a király kegyesen, demintelhasznált eszközt fogadta, bár a királyi család többi tagjai sok és melegrokonzeny és részvétet tanúsítottak iránta.

A király neki még a magyarországi hadviselés alkalmával 50,000 franknyi segélypénzt ígért volt havonként. De a hadszerencse hanyatlása után e segély kimaradt annyira, hogy Rákóczi kénytelen volt seregei fizetésére saját ezüstjét beolvasztatni. Mikor Franciaországba érkezett, számot vetett a király minisztereivel s 600,000 franknyi követelése mutatkozott. Ezen összeg tőkésítve lön s ennek kamatját húzta. Ezen kívül élelmére a király 100,000 frank évdí-

jat, kísérete számára pedig 40,000 frankot rendelt. E 140,000 frankból Fleury miniszter, mihelyt a pénzügyet Franciaországban átvette, 80,000 frankot vont le.

A megmaradott évdíj egy *Brenner* nevű lelkésznek, kit Rákóczi a pénz kezelésével megbízott — armányai s piszkos haszonlesése által úgy bebonyolított, hogy midőn a család eljárás kisült, az egész 6000 frankra menő évi jövedelemre olvadt össze.

Rákóczi hat évig mulatott Franciaországban *Sárosy* gróf név alatt. 1717-ben a török háború kezdetével VI. Károly római császár ellen — Rákóczi, a szultán felszólítására Törökországba ment, hová őt Beresényi és többben mások követék, kik ezen eseményhez függesztették reményeiket.

A háború bevégeztével s miután a békét megkötötték, a szultán Rákóczit — mint már többé nem használható ijesztőt — Bessarabiába, Rodostóba telepítette át, hol egyébiránt mind

róla, mind kíséretéről fejedelmi nagylelkűséggel gondoskodott.

Apagyi, mint Rákóczi jaroslawi jószágfelügyelője, anyósával az öreg Rafaelnével és sógorával Lengyelhonban maradt.

Clermont, Eszterházy Antal, Jankovics s még néhányan Franciaországban telepedtek le, Vay Ádám Hamburgban élt, Ursza, Izekucz és Vaszil Lengyelországból átmentek Erdélybe, hol a szé-

IGAZAD VOLT ÖREG URSZA . . .

kely havasokon még nem csekély bajt okoztak a német csapatoknak, míg végre Izekuczot egy golyó érte, Ursza és Vaszil pedig elnehezdedvén, lemondottak a kalandor életéről s eltűntek a nélkül, hogy valaki tudná hová.

*

A kárpit még egy sajátos kép elől gördül fel, ez végső jelenete a magasztos, de véres drámának, melyet átfutottunk.

Úgy rémlik, mintha e völgyet, e szakadásokat már láttuk volna egykor!

Igen, nem esalatozunk, a cziblesi magas hegység ez, hol először találkoztunk Vaszillal, Brenkovicscsal s Urszával.

Minden úgy van, mint egykor, csak szebb, regényesebb a kép. Ott az agg fatörzsök, ott a kis juh- s kecskenyáj, a szép fehér eb — — és amott botjára támaszkodva a juhász.

Ah — de a juhász vonásai nem a régiékké! Hol van ama fiatal, gondtalan ifjú arcz, a könnyű kebel s az agy, mely semmit nem gondol?

Szép, erőteljes agg, kifordított bundával vállán, áll ott az egykor ifjú pásztor helyett. — Szakála megöszült s egész mellét lepi el, csak szemei ifjak még, s ha nem derülten, de elszántan néznek maguk elé.

Minden a régi — mondtuk: — igen, a régi, minden, csak egy kis halmot látunk közel az agg juhászhoz egyszerű kereszttel — mely e vidék vad és télies diszitményéből hiányzott akkor, midőn azt először látták.

Kit föld e sir? — ki lehet az a vén juhász?

Csitt! ajkai rebegnek, szól, mintha a sirba beszélne le:

— Igazad volt — öreg — öreg Ursza, — olyan a világ, mint álom, mikor fölébredünk, ott vagyunk ismét, honnan kiindultunk. — Oh! hogy most se tudnék gondolkozni, mint egykor, mikor esábitó beszéded kicsalt gondtalan semmiségemből! — Látom, mint fényes menetet elvonulni előttem az életet — mindent megkísértettem, sokat láttam és tanultam — boldogabb vagyok-e most, mint egykor?

Az öreg ember rázta fejét, mint a ki nemmel felel saját kérdésére.

Egyszerre kebléhez kapott: szigorú arczán kedvetlen meglepetés vonása tünt fel s kettészakadt lánczot húzott ki durva, de tiszta inge alól. Aranyláncz volt ez, melyet neki egykor Rákóczi ajándékozott s melyen emlékpénz függött a herczeg arczképével. Mint beeses talizánt őrizte ezt Vaszil — mert ő volt a vén pásztor.

— Különös! — kiáltott fel: évek óta viselem ezt az erős lánczot, mindenemet, mit megmentettem — s most e pillanatban szakadt ketté.

*

1735 április 8-ikán, azon perczen, mikor Vaszil keblén az arany emlékláncz kettépattant, halt meg Rákóczi Ferencz Rodostóban, hatvan éves korában. (Vége.)

BÁRTFA MŰKINCSEI.

Képeinkhez.

Az Árpádok korában történt szász-telepítések hazánk művelődésének a történetében nagyon fontosak voltak. A szepességi és erdélyi szászok az idők folyamán virágzó városokat alapítottak, az iparnak és kereskedelemnek a XIV—XVII. században legerényebb munkásai, egyedüli képviselői voltak Magyarországon.

Késmárk, Lőcse, Igló, Kassa, Eperjes, Brassó. Nagyszében régi királyi szabadalmakkal kitüntetett városok voltak, kőfal védte a háborús időkben, a városi polgárok féltékeny gonddal őrizték szabadsalmaikat; az erdélyiek ki Oláhországba — akkor Havasalföldnek nevezték — a szepességié ki Lengyelországba vitték különböző árúezükkeiket és fölös tallérokkaal töltötték meg vasas ládáikat. Ha egyik-másik király vagy az erdélyi fejedelem pénz dolgában megszorult, a városok segítettek ki őket, s így szabadsalmaik nemcsak újabb megerősítést nyertek, hanem újakkal szaporodtak is.

Ilyen ősrégi királyi város volt *Bártfa*. Egykor méltán sorakozott nagyság, gazdagság és jelentőség tekintetében Budához, az ország fővárosához. Ma Bártfát legfeljebb fürdője és szép fekvése miatt emlegetik, s kevesen vannak, a kik tudják, hogy minő nagy történeti múlt fűződik e város nevéhez, hogy a XV. század műzslése, építészete talán egy városban sem hagyott olyan emlékeket, mint Bártfán. A bártfai *régi templom*, a *városház*, egy-egy utcájaja, egyes házai századokkal előbbre helyezik vissza a szemlélőt, miként, ha egy darab XV. századot látnánk.

Nem lesz tanulság nélkül való, ha egy futó pillantást vetünk e város múltjára.

A város keletkezésének pontos idejét nem tudjuk. Nyilván való, hogy a XII. században már meg volt a telep, melyből később a város mintegy magától fejlődött ki.

Egy 1247-ből megmaradt okirat, melyet IV. Béla király a bártfai ezisztereziták és az eperjesi

százok közt levő határvillongások rendezése végett adott ki, bizonyítja régiségét. A ciszterciát alapítójuknak Róbertnek szellemében, «Bártfa földjén», e lakatlan rengetegben alapították megerősített kolostorukat, s e körül telepítvényesek ütöttek tanyát, a kik veszedelem esetén a monostor kőfalai között kerestek és találtak menedéket. Hogy mikor telepedtek Bártfára, erről az okirat nem szól, de e vidéken, mint nagyterjedelmű rengeteg tulajdonosai, valószínűleg már régi gazdák lehettek. Szóval Bártfa város alapítói a ciszterciáták voltak; itt az apátság temploma is volt és némi erőssége, a mely veszedelem idején a telepítvényt védelmezte.

Róbert Károly 1320-ban Bártfáról már mint városról emlékezik meg, a melynek plébánosa volt; a ciszterciáták tehát már ekkor elhagyták földjüket és kolostori templomuk városi templommá lett. E korból maradt emlék a templomban egy gyámkő, a mely végén oroszánt és emberfejet ábrázol. Ez a gyámkő a múlt évben megújított templomban is eredeti helyén van és a keleti oldalfalon a déli pillérsor iverzetét tartja. Ettől az időtől kezdődik Bártfa városának igazi felvirágzása. Róbert Károly fallal véteti körül a várost, a melynek nagy jövőt biztosított még az Árpádok idejében készült királyi út.

Nagy Lajos 1365-ben pallosjoggal ruhazza fel vagyis megadja a városnak a jogot, hogy főben járó bűnösöket halálra ítéljen, s az ítéletet végrehajthassa és 1376-ban Buda és Kassa szabad királyi város rangjára emeli.

A megmaradt gyámkő bizonyítja, hogy a templom román stílusú volt. A román stílusú templomok ajtaja és ablakai kerek körívesek. A XIV-ik század elején csücsíves vagy gót templommá kezdték átalakítani. A toronynak 1419-ben már órája volt. Ez a második toronyóra hazánkban; az első a besztercebányai volt.

A templom építése e században egész 1458-ig folyton tartott. Bártfai Miklós mester (magister Nicolaus Lapicida) alakította át a régi román templomot csücsíves templommá. Ugyancsak ő készítette a szentély remek szobrászati munkáit is. Már ekkor Bártfa városa nagy erősség és gazdag, hatalmas város volt. Hogy mily jómódú polgárai voltak, kitűnik abból, hogy Heyd Pál polgár a templom építésére egymaga 150 arany forintot áldozott, a mi abban az időben igen tekintélyes összeg volt.

De úgy látszik, hogy Miklós mester jobb szobrász volt, mint építő; a szentély boltozatát rosszul

építette, mert az szinte beomlott, a nagy súlyt nem bírták meg az oldalfalak. Ez okból István kassai építő a szentély boltozatát újra építette, a miért 324 arany forintot kapott.

1482-ben egy kegyes asszony, Mager Péter városi tanácsos és bíró özvegye nagy áldozatkészséggel három kápolnát építtetett a déli mellékhajóhoz. Ezt a részét a templomnak Orbán mester, szintén bártfai polgár építette.

A templom tornya azonban csak 1491-ben készült el teljesen. Ekkor tetejére ünnepiesen föltették a keresztet. Ezzel Bártfa városának e büszkesége teljesen be volt fejezve. Pár évvel később, 1505-ben megkezdik a bártfaiak egy másik építészeti remeknek, a most is meglévő városházának építését. A bártfai városháza, mely a csücsíves és renaissance közötti átmeneti stílusban készült épület, szintén páratlan hazánkban. A tanácsház 16 méter széles és 28 méter hosszú, egyes szárnyból álló elrendezésű, déli és északi keskeny oldala fölött csücsíves oromfal emelkedik. A keleti oldal közepén erkély is van. Ez arra mutat, hogy nem tisztán gót stílusú. Általában e nevezetes épület az említett két stílus sajátságos keverékét mutatja, még pedig nemesak kívül, hanem belsejében is. Egész muzeuma van itt az érdekes középkori régiségeknek.

Ilyen környezetben lett Bártfa erős, hatalmas város, 63 falu birtokosa, s erős falai között biztonságban élt az iparnak, művészetnek. Piacát majdnem kivétel nélkül a XV. és XVI-ik századból való házak környezik, melyek mai napig oly régies színezetet adnak a városnak, fenn hirdelve az egykori polgárok gazdagságát és előkelő izlését, valamint a magyar iparnak és kereskedelemnek akkori fejlettségét is.

Bártfa kemény küzdelmet vívott a husszitákkal, kik Kassán erősen megfészkeltek magukat, Bártfa ellenben dacolt velök, s elfogott embereiket sorra akasztatta. Axami Péter a város levéltárában maig meglévő német és szláv nyelvű leveleiben rettentő fenyegetéseket zúdít a polgárságra. Egyik levelén hat kiégett lyuk van, a melyek a csehektől elpusztított hat magyar várat jelentik, mellékelve van a levélhez egy kis esomó nyírfa vessző is, a mely a csehek majdani bosszúját akarja jelképesen, még pedig kézzel fogható jelképséggel jelteni.

A Frigyes császár hatalmába került szent korona kiváltására Mátyás királynak a város 2000 arany forintot, ez időben rengeteg összeget ad, a mi fényesen bizonyítja gazdagságát. Mily

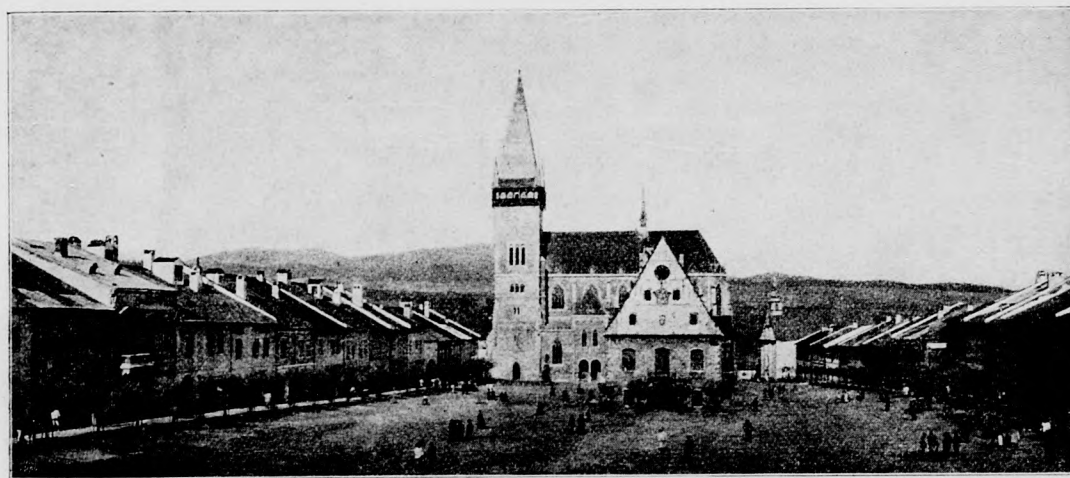
nagy és messze kiterjedő kereskedelmet folytatnak a bártfaiak, bizonyítja az a történeti tény is, hogy a szerencsétlen várnai csatáról ők hozták az első hírt Magyarországra.

A város hatalmas gazdagsága a XVI. században csak növekedik. Vászna, búzasöre, iparosai, kereskedői Magyar- és Lengyelországban, sőt a távoli keleten is híresek. A reformáció itt már Luther hitére tért át s vezérlő szerepre jut a magyarországi lutheránusok között. Illöss Jakab és Gütgesell Dávid nyomtató műhelyei a legelsőek közül valók Magyarországon; iskolája oly híres, hogy az Alföldről is sokan látogatják. Luther, Melancthon leveleznek a várossal s felekezetiük

lutheránusoké. A Rákóczi-féle fölkelés leverése után adják vissza a császáriak a római katolikusoknak, egyszersmind a lutheránusokat még a nyilvános isteni tiszteletek tartásától is eltiltják.

A templom romlásával Bártfa dicsősége is évről-évre esőkent.

A bártfai iparzikkeknek leghatalmasabb piacza a fényűző lengyel nemesek országa volt, a kik Zsigmond korától Mária Terézia, illetve Lengyelország első felosztása koráig a szepességi városokban otthon érezték magukat. A kereskedőknek nem állott tehát semmi az útjába, ha ezikkeiket át akarták szállítani. Mikor azonban Lengyelország feloszlott, s a bécsi kormány Magyar-

BÁRTFA FŐTERE A FŐTEMLOMMAL ÉS VÁROSHÁZZAL.

erősségének nevezetik a várost. Tizenkilenc bástyája van, melyek közül mai napig hat-hét épen áll, és százötven különböző kisebb-nagyobb ágyúval van megerősítve. Tömérdék szőlője van a Hegyalján; nagyhírűek tudósai, festői Theophilus, Emerici, Krausz, Grünwald János, és építőmesterei; szenátorai, bírái római tógában járnak a városházára, s úgy ítélnek élet és halál fölött. Ez időben írja Güglinger Wolfgang Németországba Hanko Mártonnak, a kit bártfai ág. ev. papnak akar megnyerni, a következőket: «Bártfa a legkisebb helyen fekvő s a legegészségesebb levegőjű, igen megerősített város. Polgárai igen emberségesek és műveltek. A város határa bővelkedik nemes halban s vadban. Hát fizetésedről mit mondjak? Olyan fizetésed lesz, a milyent akarsz!»

A híres csücsíves templom ez idő szerint a

országot nyerstermények raktárává tette, az osztrák ipar terményeit pedig kezdték behozni: vége volt nemesak Bártfa, hanem a többi iparúzó magyar város fejlődésének is. A vallási torzalkodások, üldözések korában már kezdetét veszi a hanyatlás és tart csaknem maig. A jómódú bártfai kereskedők és iparosok elszegényednek, számos család egészen kipusztul. Az 1725-diki földrendés ledönti a régi templom tornyát, az 1878-diki tűzvész tovább rombol e gyönyörű városban. Valóban nagy szerencse, hogy az egész templom nagyértékű műkincseivel együtt nem lett a lángok martalékává.

A templomot azóta restaurálták, a városháza ma is áll, s van még számos emlék, mely megmaradt a múltból, érdekes tanúságai mind az egykori gazdagságnak.

VASÁRNAPI LÁTOGATÁSOK.

*Személyek:*CAMPAGNE úr. 70 éves.
KÁROLY unokaöccse, 16 éves.*Campagne.*

Nos, kedves öcsém, most hát bevégeztük volna ezt az ebédet, melyet havonta egyszer velem szoktál elkölteni. Ez meglehetősen unalmas mulatság neked, úgy-e?

Károly.

Dehogy, kedves nagybátyám, épenséggel nem.

Campagne.

De igen. Tudom. De hát hiába! Énnekem oly nagy örömet szerez, hogy nehezemre esnék lemondani róla.

Károly.

Nekem is, higgye el.

Campagne.

De valld meg, hogy örülsz, mikor túl vagy rajta?

Károly.

Világért sem! Nagyon szeretem az ön társaságát. Hiszen ön soha sem dorgál, soha sem tart erkölcsi prédikációkat . . .

Campagne.

Az igaz. Különösen azért, mert úgy is hiába-való volna.

Károly.

Kedves nagybátyám, ön csipőssé kezd lenni.

Campagne.

Nem . . . Hanem most már ideje lesz, ha szárnyadra bocsátalak. Menj mulatni. Hová szándékozol innét elmenni?

Károly.

Felkeresem néhány barátomat; talán egy kis biciklipartit rendezünk, vagy footballozunk . . . Még nem tudom . . . És ön, bácsi, ha nem indiszkréczió a kérdésem . . . mit tervez a mai délutánra. Megint valami jótékonyt, úgy-e? Hiszen ez a legkedvesebb foglalkozása, a melyet soha meg nem úna.

Campagne.

Nem, öcsém, . . . ma csak ide-oda járogatok . . . megteszem a rendes látogatásaimat . . .

Károly.

Miféle látogatásokat?

KUKORICZA-CSŐSZ. — PATÁKY LÁSZLÓ RAJZA.

Campagne.

Vasárnapi látogatásaimat.

Károly.

Hol? Oh, az ön jótékonytsága nagyon szerény és mindig rejtve marad . . . Nem is kérdezem hát a szegényei nevét.

Campagne.

Hiába is kérdeznéd, úgy sem mondanám meg, hacsak magad is segíteni nem szándékoznál rajtuk. Akkor nagyon szívesen rendelkezésedre bocsátom. Különben is, a vasárnap nem a szegényeim napja, nem. Ez egészen más dolog. Vasárnap alig költök valamit. Ellenkezőleg, ezen a napon valósággal takarékoskodom.

Károly.

Hogyan, nem értem, bácsi?

Campagne.

Ah! Azt akarod, hogy elmondjam neked? Jól van. Nos hát a vasárnap az én *kórházi napom*.

Károly.

Csupa titok.

Campagne.

Mindjárt megmagyarázom. Tizenöt év óta, a mióta a kórházakat járom, gyakran észrevettem, hogy akadnak betegek, a kik a látogatási napokon egyedül, elhagyatva fekszenek ágyukon; szegény nyomorultak, a kiknek sem rokonaik, sem barátaik nincsenek és a kikkel tehát senki, de senki sem törődik . . . És ezek olyan szomorú arczezzel néztek a többieket . . . a boldogokat, a kikhez látogatóba jöttek, hogy a szívem összeszorult a szájalomtól.

Károly.

Milyen jó szíve van, édes nagybátyám.

Campagne.

Szó sincs róla, dehogy van jó szívem. Csak önző vagyok. Csupa önzésből esett meg rajtuk a szívem. Elgondoltam: Ha én volnék a helyükben, hogy fájna az nekem, látnom a többieket, a kiket feleség, gyermekek, rokonok vagy jóbarátok látogatnak, esókolgatnak és becézgetnek: «Hogy vagy? Jól ápolnak? Nincs valamire szükséged?» stb. stb. Hozzám pedig senki sem szól egy árva szót sem. Itt hagynak a sarokban egyedül fájdalomnak és szomorúságomnak. — Elgondoltam tehát: A legnagyobb enyhítést ezeknek a nyomorultaknak az nyújtaná, ha az ember legalább rövidke időre meglátogatná őket és elbeszélgetne velük olyan dolgokról, a mik őket érdekelhetik,

múltjukról, jövőjükéről . . . Igen. De hogyan? Addig törtem a fejemet, míg kieszeltem a módját. Meg fogod látni, hogy koromhoz képest nem is olyan ostoba dolog az, a mit kifundáltam. A kórházakban mindenütt ismernek, az apácákkal, az ápolónőkkel és orvosokkal barátságban élek. Valamennyien kitűnő emberek és engem egészen elkényeztetnek szeretetreméltóságukkal. Beavatam őket tervembe és mindnyájan örömet ajánlottak segítségüket ártatlan cselemhez. Mihelyt valamely szegény férfi vagy asszony abban az elhagyott állapotban van, miről az imént beszéltem neked, rögtön tudtomra adják és együtt elmondanak mindent, a mit felőle hallottak, a mit szomszédaitól vagy máshonnan megtudtak. Én feljegyzem, hogy el ne felejtsem, vagy össze ne zavarjam; aztán elmegyek hozzá és megteszem a mi tőlem telik. Például ma délután is hasonló járatban vagyok. Mondtam neked, hogy három beteget kell meglátogatnom a kórházban?

Károly.

Igen, egy férfit és két nőt.

Campagne.

Úgy van. (Előveszi zsebéből tárczáját és elolvashat néhány czeruzával leirt jegyzetet.) A férfi . . . Couteau Lajos, volt asztalosmester, ninesen senkije a világon . . . az afrikai vadászoknál szolgált; részt vett a 70-iki hadjáratban, megsebesült Orléansnál . . . No lám, ez a néhány adat nekem teljesen elég. Mosolyogsz?

Károly.

Oh nem! Bámulom önt, folytassa kérem.

Campagne.

Volu Lujza . . . normandiai, Rouenban született . . . hosszú ideig mosónő volt, férje omnibusz-konduktor . . . elvesztette mind a négy gyermekét . . . Megannyi társalgási téma. Ha ugyan lehet szó társalgásról! Mert tiz közül kilencz esetben csak én magam beszélhetek és azt sem sokáig. Ezek a szegény elhagyottak, a kiket soha sem jön senki meglátogatni, csaknem mindig gyógyíthatatlan betegek, a kiknek már csak néhány napig kell szenvedniök. Nem is kell hát olyan nagy bosszorkányság hozzá, hogy az ember megcsalja őket . . . Oh nem, hiszen ők maguk sem akarnak egyebet . . . Mindig ugyanaz a jelenet játszódik le köztünk. Oda lépek a kis vaságyhoz,

az apáczával vagy az ápolónővel, a ki a beteg fölé hajolva oda sítja neki: «Egy látogató!» Oh, kedves öcsém, . . . ha látnád ennek a boldogító szónak a hatását! . . . Azokat a nagy szemeket, a mint lassan felnyílnak a sápadt arcokban és azt a bágyadt mosolyt, mely egy pillanatra elsuhan a fagyos ajkakon . . . Hogy hálálkodnak! Milyen boldogok! . . . Őket is meglátogatja valaki! De vajjon ki lehet az? Ki az? Nézik, nézik azt az öreg urat, a kit soha életükben nem láttak; arcuk kifejezése megváltozik, nem értik a dolgot . . . Látom, hogy már az a gondolat villan át agyukon, megrémítve egész valójukat: «Eltévesztette az ágyat . . . ez a látogatás nem nekem szól». Ekkor fogok hozzá szerepemhez és elkezdek hazudni . . . Igen, igen, hazugság minden szavam! Így kell ennek lenni! Kedélyes arcot vágok, kezet nyújtok annak az embernek, a kit soha sem láttam és a kit talán soha sem fogok többé látni és elkezdem: «Jónapot, Couteau! Hát nem ismer már . . . Couteau bácsi? Nem emlékszik, mikor asztalosmester korában atyámnak dolgozott? . . . És mikor együtt sétáltunk a patak partján? . . . Hát az afrikai vadászoknál . . . ott is találkoztunk, Bône-ban . . . jól ismertem az ezredesét . . . nagyon derék ember volt . . . kicsit szigorú, de áldott jó ember, úgy-e? . . . És így beszéltek tovább mindenféléről. Az én emberem egészen boldog, hébe-korba igent bólint a fejével a párnájára. Mikor aztán észre veszem, hogy már fáradt, azt mondom: «A viszontlátásra!» Ott hagyok neki az ágyon egy narancsot vagy dohányt, ha férfi, egy ibolyacsokrot, ha nő és elmegyek. A többit reá bízom a jó Istenre! Ez az én vasárnapjaimnak a titka kedves öcsém. Istenem, hány ilyen látogatást tettem már! . . . Hány szegény haldoklót hagytam már ott, a kik meg voltak szentül győződve róla, hogy egész életükben ismertek . . . El sem képzelheted . . . A kórházi termekben kissé gúnyolódnak is velem e miatt . . . Az orvosnövendékek elkereszteltek «*Utolsó kenet bácsi*»-nak. Sebaj! Azért mégis azt hiszem, hogy jót tettem ezekkel a teremtésekkel. Fáj talán a szemed, hogy dörzsölöd? . . . Ej . . . ej! . . . tán beteg vagy?

Károly.

Kérem, bátyám, hadd menjünk együtt ma a szegény betegekhez.

Francziából fordította:

Gábor Ignác.

A KUKORICZA-CSÖSZ.

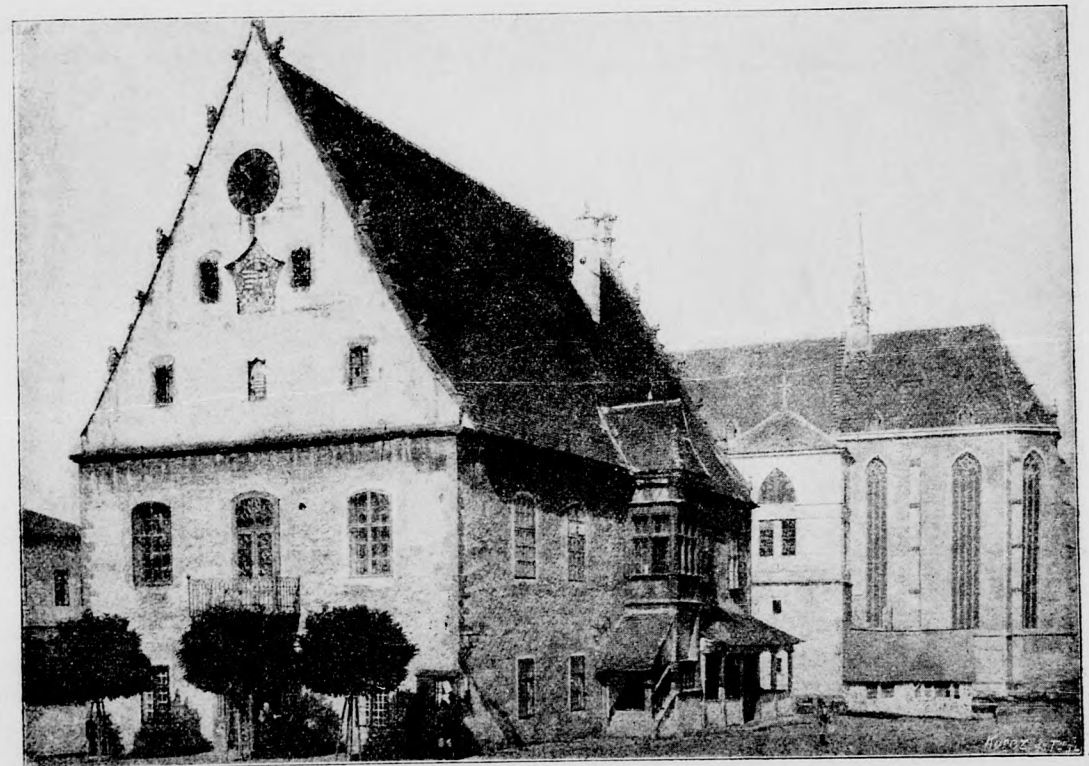
Képpel.

Az őszi határ barnás ugarai, letarolt vagy felszántott táblái között javában hányja sárgásrőt haját a kukoricza vagy tengeri. Az erdélyiek *török buzának* is nevezik, hogy miért, arról adjanak ők számot.

A városi gyermek csak a tálban ismeri ezt a kívánatos csöves jószágot, mikor puhára főve

oktatják őt arra nézvést, hogy keletkezik-e hamarjában égihaború vagy nem.

A látófának egyéb, fontos rendeltetése nagyon. A kukoricza-tenger szívébe kell innen belenéznie a csösznek, mert oldalt állván, ugyancsak nem veszi észre, ha a kormos ábrázatú cigány vagy más kétlábú teremtett állat reá feledkezik az édes kukoriczára, s «véletlenül» letör kilencz-tíz csövet, vagy odatéved az őrizetlen jószág és kárt tesz benne.

A BÁRTFAI VÁROSHÁZ.

párolog, s várja az egészséges fogakat; ámde míg a tálba kerülhet, ugyancsak sok dolga van vele a *kukoricza-csösznek*.

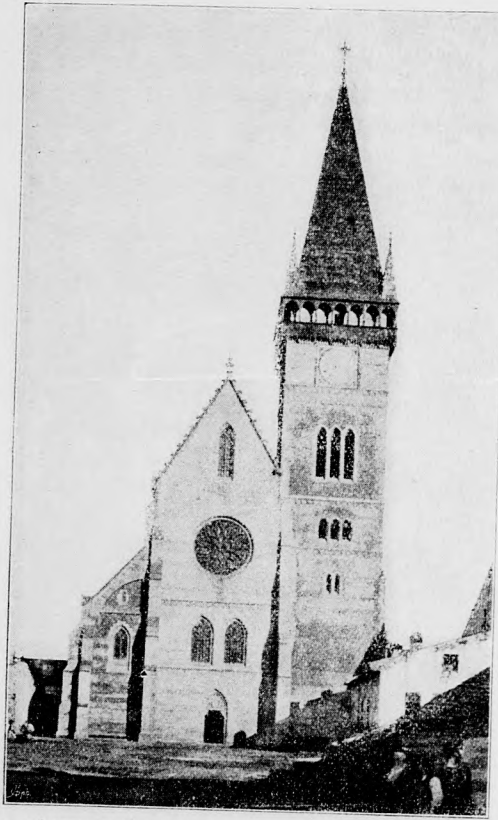
Hogy minémű nagy méltóság ez, a nyájas olvasó rögtön elképzelheti, ha képünkön meglátja a mestersége tetőpontján álló kukoricza-csösz. Hatalmas fogas pózna tetején áll, melyet hivatalosan *álló* vagy *látófának* szoktak nevezni, s a mely kisebb kiadásban valóságos csillagvizsgáló torony, csak hogy az érdemes kukoricza-csösz nem a csillagok vizsgálása czéljából mászik oda fel a napnak különböző szakában, mert az eget akárhol megfigyelheti, s a futó felhők ki-

Jaj a csösznek, ha a falusi nyelven asszonyok észreveszik a kárt, s aztán reá támadnak, hogy nem látja el a hivatalát annak rendje és módja szerint.

János bácsi az ilyen ellenőrzőktől szörnyű módon fél, s ugyancsak éber az ő hivatali kötelességének teljesítésében. Kóczmadzagon lógó rozsdás puskáját felveti a vállára, s megteszi a hivatalos körutat. Bozontos szemöldökét összeráncolja, ha valami zörejt hall, a mellette elinaló tapsifülest roppant megvető pillantással méregeti végig. Iszen meglöhetné, ha akarná (s ha nem volna *sóval* megtöltve a puskája vagy ha a puská kivételesen el találna sülni! . . .)

Van a kukorica-csösznek ékes palotája is, melyet nem készített ugyan elsőrangú műépítő, nem kellett hozzá sem márványoszlop, sem bádogtető, de annál több hajlós ág, egy kis agyag a falak betapasztására, az ajtaja sem jár külön zárra — de azért jó hűvös van benne, s ha neki ered a három napos zápor — mégis szárazon marad benne János bácsi.

Barátságos kis tanya ez. Itt szokott pipázgatni, s gondolkodik a nagy világ sokféle hiábavalóságá-

A BARTFAI FŐTEMLOM HOMLOKZATA UJJÁÉPÍTVE.

gáról. Itt süti meg parázon a tejes kukoriczát, a krumplit, s a szögletben van a mázas korsaja, mely a világ legjobb italával van tele: jéghideg forrásvízzel. Nagy városban az ilyen drága pénzen árulnak, neki pedig az Isten ingyen adja.

Néha aztán ide vetődik egy-egy pásztor-gyerek, vagy útat vesztett vándorló diák. Különösen ez utóbbiakat látja szívesen János bácsi. Megered aztán az ő szája malmának a garatja, hej, mert nagy bölcsesség szorult a kukorica-csöszbe. Volt ő hajdanában katona is. Akkor csak úgy aprította a német, muszka, rác, horvát és oláh koponyákat, mint a nyers tököt, aztán elvitték

idegen országba, hol még éjjel is perzselően süt le Isten napja . . .

— Hej, fiam, szomorú idők voltak azok! . . . — teszi hozzá csöndes felfohászkodással; — mert ezen a világon semmi sem olyan drága, mint a szabadság; és jó lehet mindenütt, de mégis legjobb otthon. Ez a nagy határ az én világom, ha felmászom a fára, s látom, hogy a szél lengeti esupán a kukorica fejét, felettem pedig a békeséges kék ég nagy karimája terül el: nem cserélnék a római pápával, de még az angol királylyal sem.

Így beszél az öreg, közben nagyokat szípakol vörös eserép pipájából; künn pedig hull az áldott eső, az agyagos föld addig iszszsa, a míg jól lakik vele.

A kukorica-csösz fényes palotáját télen föl-váltja a falu végén álló szalmakunyhóval, s várja-várja, hogy jöjjön a nyár, s költözzék ki ismét az ő nyaralójába.

Ezt is csak a nagy urak, meg — a kukorica-csöszök szokták megtenni.

Egy a «névtelen hősök» közül.

Arcképpel.

Az a tisztos öreg, kinek arcképét lapunk mai számában bemutatjuk: *Nagy Sándor*, a háromszékmegyei Hidvégeközségnek néhai papja. Kicsiny és szerény körben működött; ismerte faluja, a környék, ismerte Háromszékmegye. És a ki ismerte, mind becsülte és tisztelte az öreg tiszteltes urat.

Erdély történetének a bűvárlói is találkozhatnak nevével. Annak idején, mikor *Orbán Balázs* megírta a Székelyföldet, egyik legbuzgóbb munkatársa a hidvégi pap volt. Ha pedig felállott a falusi templom igénytelen szószékére, elragadta hivatásának ékes beszédével; ha részt vett a gyűlésekben, tudását és buzgóságát nem győzték magasztalni.

Mikor pedig még fiatal volt, alig huszonnégy éves, ő is kezébe vette a kardot és harcolt azért a szabadságért, melynek éppen Háromszéken, a székelység szívében, támadtak legbámulatosabb hősei. Nemcsak ő harcolt, hanem az édes apja is, a derék gidófalvi pap, a ki a bibliát föleserélte a vérontó karddal, s a szabadságharc után évekig sinylette a kazamáták dohos levegőjét. Az ilyen lelkes apának lehetett csak ilyen lelkes fia.

Nagy Sándor 1824 július 31-ikén született

Gidófalván. Atyja, Ferencz, pap volt. Az atyai házból a nagy-enyedi kollégiumba került, s ott végezte középiskolai és theológiai tanulmányait. Ő is arra a pályára készült, melyen apja működött. Végzett papnövendék volt Nagy-Enyeden, midőn a szabadságharc kitért. Fölcsapott honvédnek, s előbb Berde Mózes kormánybiztos mellett volt titkár, majd pedig a tüzérséghez lépett át. Összesen tizenkét csatában vett részt s annyira kitüntette magát, hogy fokról-fokra főhadnagyságig emelkedett. Egy ideig a híres ágyúöntő székelynek, Gábor Áronnak, utóbb pedig

NAGY SÁNDOR HIDVÉGI PAP.

Müller József tüzérezredesnek volt a segéd-tisztje. A szabadságharc után sebesülten az ellenség kezébe került s mint fogoly a nagy-szebeni katonai kórházban feküdt. Sebeiből kigyógyulva, nemsokára szabadon eresztették. Ekkor haza tért szülői házába Gidófalvára. Atyját nem találta otthon, mert a 62 éves ember szintén részt vett a szabadságharc küzdelmeiben, s a gyulafehérvári kazamátákban sinylődött, mint hadifogoly. A gidófalvi hitközség Nagy Sándort választotta meg papjává 1851-ben. Két évvel később az öreg is kiszabadult a börtönből, de a kormány nem engedte meg, hogy hivatalt viselhesen.

Nagy Sándor jeles készültséggel s nagy lelkesedéssel lépett egyháza szolgálatába, de atyja

örökében csak 1858 őszéig működött, mert akkor a hidvégi nagyobb egyház hitta meg papjának. Attól kezdve halála napjáig ezen az állásán maradt s a legszebb sikerrel működött mindvégig. Pedig helyzete nem volt könnyű. Nemcsak papnak, hanem éber hazafinak is kellett lennie, mert az Olt partján fekvő Hidvég községet már az oláhság tengere környezi, hol az eloláhsodás ellen is kell küzdeni. És Nagy Sándor nemcsak hívei közül nem vesztett el egyet sem, hanem azt is elérte, hogy a hidvégiek a már régebben átvett oláhság népviseletet elhagyták, s helyette a székely viselet újra divatba jött.

Kiváló egyházi szónok volt, de nemcsak hirdette a vallási és erkölcsi tanokat, hanem életével is tündökölt hívei előtt, kik igazi lelki atyát, bölcs tanácsadót s készséges segítőt tiszteltek benne. Munkás életének buzgóságát egyenlő szeretettel osztotta meg az egyház és iskola közt. Azok között a buzgó egyházi és világi férfiak közt, kik a sepsi-szent-györgyi székely *Mikó-kollégiumot*, e nagy fontosságú intézetet létrehozták, mindig a legtevékenyebbek közé tartozott.

És az ég megáldotta őt hosszú élettel. Múlt esztendőben halt meg, 76 éves korában. Szerető és háladatos gyermekek, unokák kísérték nyugvó helyére. Tisztos szép emléke pedig megmaradt.

A nagy idők emberei így búcsúznak el rendretőlünk, s az emlékek szaporodnak, melyek nagy és komoly tanúság hirdetői:

«Midőn a mindennapi kenyér erős harcát vivjük, ne feledjük el, hogy hazánk iránt is nagy és szent kötelességeink vannak».

FELLEGHAJTÓ ÁGYÚK.

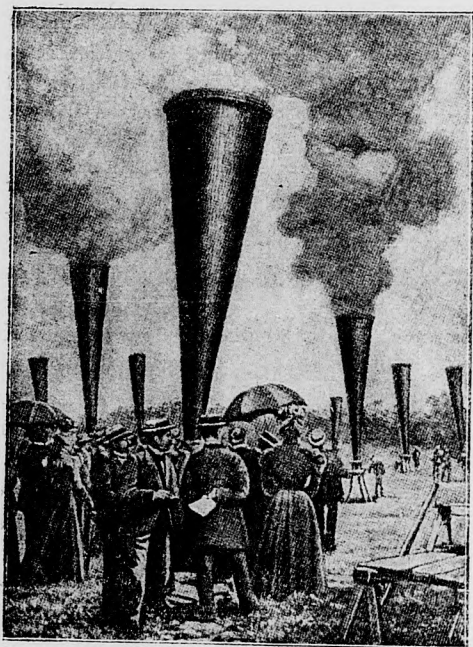
Képpel.

A jégverések óriási károkat szoktak a mezőgazdaságnak okozni, most már azonban alapos remény van arra, hogy ezentúl képes a gazda ettől a csapástól sikeresen megvédelmezni a termőföldjét.

Régebben tapasztalták már, hogy az erős hango, pl. az ágyúdörgés, hatalmas robbanások okozta légnyomás, stb. képes a felhőket megszakítani. Ebből kiindulva úgy okoskodtak, hogy ha eme nagy légrázkódtatásokat ott sikerülne előidézni fenn, a fellegek közt, akkor az eredmény bizonyosan még nagyobb lenne s ily módon a jégfelhők szétszaggatását biztosan el lehetne

érni. Szerkesztettek tehát ágyú-féle lövészközöket, hang-kürtökkel, továbbá csak a kilövés után, fenn, a felhők közt elrobbanó lövegeket és ezekkel többszörösen kísérleteket tettek, kivált Olaszországban, az osztrák tartományokban, Amerikában sőt már hazánkban is. És a kísérletek legtöbbször meglepő eredménnyel jártak; a lövésekre a jégfelhők megszakadoztak, s ártalom nélkül elvonultak.

Hazánkban a legérdekesebb kísérlet az volt, a melyet *Herényi Gothard* Sándor a kiváló gazda, hajtott végre vasmezei birtokán, mely oly meg-

A FELHŐK ÁGYÚZÁSA.

lehető eredménnyel járt, hogy most már a kísérletező teljesen bizonyosnak mondhatja a jégfelhők elűzésének lehetőségét s kétségtelennek tartja, hogy a Herény környékén fekvő több ezer holdnyi hat nagy birtokot, a közbeeső apró birtokokkal együtt, 15 ágyúval mindenkor igen jól meg lehetne a jégverés ellen védeni. Az egész nem is kerülne sokba. Mert egy öt ágyúból való telep a hozzá való hangkürtővel csak negyven forint, egy lövéshez pedig 70 gramm por kell, a mi öt krajczárba se kerül.

Nem rég az olaszországi monzai mezőgazdasági kiállításon is láthatók voltak ilyen ágyúk, melyeknek rajzát bemutatjuk. Az ágyúk, vagyis inkább mozsarak, működés közben függőlegesen

vannak felállítva, s hatalmas hangkürtőkkel felszerelve, hogy a hang szét ne terjedjen, hanem minél erősebben haladjon felfelé, a fellegek közé. Ilyen mozsarakat a múlt évi szegedi kiállításon is bemutattak, a hol azokat a közönség szintén nagy érdeklődéssel szemlélte.

DIÁKSZÓLÁSOK.

A *körmöczbányai állami főreáliskolában* a következő diákszólások divatosak:

Cserkészni = gyümölcsöt lopni valamely félreeső kertben; *koplos* = nyomorult, szegény, komoly, tréfás értelemben; *szusz* = erő; *szurok a markodba!* = közönséges felkiáltás a labdajátéknál, ha valaki elejti a labdát; *pitigizál* = iszogatni szép esendesen, társaságban; *stupi* = buta; *stupi fráter* = szint' ily értelemben (latin); *csillagos élégségesnek* nevezzük az olyan kegyelmi elégségest, melyet a megjegyzések rovatában, az I. és II. időszakban, valami megjegyzés kísér; *botanizálni* = a fentemlített cserkészni értelemben! *suszta* = a gyöngye «szózás», a labdának csak érintése a testhez; *buchta* = az előbbinek ellentéte, t. i. derekas eltalálása a futónak az első vagy második mértástól; *farolni* = hátrahuzódni, oldalogni; *bögő* = pengő forint helyett.

Singer Gyula.

Érdekes apróságok nagy férfiak életéből.

Camões Lajos (1524—1580), a portugál nemzet dicsősége az udvarhoz jutott, de viszonya miatt el kellett távoznia s gyönyörű szonettjei s elégiái, e drágagyöngyök, tanúsítják szomorú lelkiállapotát. A törökök ellen harczolva jobb szemét elvesztette. Nem kapván otthon foglalkozást, Kelet-Indiába ment, itt katonáskodott, nyomorgott. Gúnyos költeményei miatt száműzték Makaóba. Itt írta *Os Lusíadas* cz. hőskölteményének nagy részét. Hajótörést szenvedett. Újra elfogták; majd a politikai börtönből az adósokéba került. Ekkor tréfás költeményt írt az alkirályhoz, s ez annyira földerült rajta, hogy kibocsáttatta. Összegyűjtött pénzén hazájába ment, hogy műve gyümölcseit élvezze. A Vasco de Gama felfedezte keletindiai útát bármily nagyszerűen rajzolta is le s e költemény bármily nagy dicsőséget, sőt örök életet szerzett is neki, élelmet nem adott s némelyek szerint az utczán éhen halt meg. Vannak ugyan, a kik állítják, hogy nem az utczán, hanem kórházban halt meg. Mindegy, a nyomort nem kerülhette ki az az író, a kinek dicsősége fényt áraszt nemzetére — ma is.

Az angol *Milton* János (1608—1674) a legnagyobb szerű vallásos eposz szerzője megvakulván, anyagi gondokkal küzdött s halhatatlan művét 10 guineen adta el. Milton sok viszontagságon ment keresztül. Atyja protestánsá levén, elveszítette jelentékeny vagyonát. 1638-ban édes anyja halála keserűséggel töltvén el, a szárazföldre jött utazni s feledni. Ekkor szerezte meg a híres Hugo Grotius barátját. Rómában s Firenzében tartózkodása idejében pedig vallásos eposza eszméjét, 35 éves korában megnősült, de

neje hűtlenül elhagyta. Majd a parlamentben a sajtó szabadsága mellett szólt. Később az államtanács titkára lett. Öreg korára elhagyta minden a mi kedves — állás, vagyon, sőt megvakult és nyomorban halt meg.

Torquato *Tasso* (1544—1595), ki a híres «*Gerusalemme liberata*» (Megszabadított Jeruzsálem) eposzt írta, rendkívül sok szenvedésen ment keresztül. Élete hányt-vetett vala. A ferrarai udvarba hívták, ott beteges izgatottságával, hevességével II. Alfonzo herceget maga ellen ingerelte s ez, mint örüllet, hét esztendeig fogva tartotta. Ki szabadulván sokáig bolyongott erre-arra, míg végre a pápai udvarba hívták, hogy ott, mint kiváló költőt ünnepelesen megkoszorúzzák. E nagy kitüntetés elől azonban a halál elragadta. És ez a majdnem megkoronázott, örökéletű költőkirály 50 garast vett kölcsön egy heti élelmére s nem volt gyertyája, hogy este dolgozhassék.

Lesage Alain René (1688—1747), a vígregényeivel általános feltűnést keltett termékeny író, öreg napjaiban kegyes adományokból élt, míg nem a közönség igazságtalansága, a színházak csekélylése és az udvar közönye közt nyomorúságban halt meg.

Corneille Péter (1606—1684), a francziák kiváló drámaírójának élete igazi tragédia volt, mert halála előtt még levesre sem telt.

Dalotti Ödön.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Krausz Gusztáv zeneiskolájában szeptember 1-jétől lehet beiratkozni. A beirási díj új növendékeknek 4 korona, az intézet volt növendékei nem fizetnek beiratasi díjat. Tandíj kezdőknek havonként 8 korona, haladóknak 12 korona. A zeneiskola Budapesten, IX., Soroksári-utca 31. sz. II. emeleten van.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Lehr Albert, a «Toldi» kitűnő nyelvi magyarázója, lefordította *Goethe* «Hermán és Dorothea» című elbeszélő költeményét, ezt a remek művet, melyre a német literatura nem ok nélkül olyan büszke. Lehr az eredeti versmértéket, a hexamétert tartotta meg, s a fordításához esatolt előszóban fejtegeti, hogy «Hermán és Dorothea»-t más, mint hexameteres formában elképzelni sem lehet. Az eposz naiv hangja — úgymond — megkívánja ezt a formát, melyet *Goethe* is szándékosan választott. Erre vonatkozólag írja a fordító: «Modern tárgya daczára egyszerűségében, természetességében, naivságában, tiszta tárgyiaságában, jellemei igazságában, a szerkezet erejében, az elbeszélő leírás elevevényében és plasztikusságában, a párbeszédek alkalmazásában, a költői ékítmények kerülésében stb. annyira homéri, hogy a költő szinte kénytelen volt versformául is a homéri eposzokét venni».

Lehr a magyar népies nyelvnek egyik legalaposabb ismerője, nagy szeretettel és lelkesedéssel fordította le, vannak olyan helyei, a hol a verses forma tökéle-

tes összhangban van a tartalommal, nem érezzük nyögét, másutt azonban előtérbe lép a vers, nem simul egészen a tartalomhoz, de megtaláljuk ennek is a magyarázatát. A fordító a tartalom és forma hítségére egyaránt törekedett, s e kettős nagy munka minden részben nem sikerülhet egyformán. A fordító is őszintén megvallja, hogy hexameterével nincs egészen megelégedve, ámde egészében véve szép és dicséretes munkát végzett, s a már meglevő Hegedüs István-féle magyar fordítás (alexandrinusokban) ezt korántsem tette fölöslegessé. A Kisfaludy-Társaság adta ki (ára 1 korona 50 fillér). Lapunk mai számában mi is bemutatunk egy szép részletet a fordításból.

VEGYES.

Európa gazdasága 1900-ban. Egy nagyhírű francia közgazdasági író tollából egy roppant érdekes munka látott napvilágot: «*L'Europe économique et financière pendant le dernier quart de siècle*» (Európa gazdasága és pénzügye az utolsó negyedszázad alatt) czímmel, mely Európa nagy és kis országainak gazdasági életét és fejlődését írja le az 1875. évtől az 1900. évig.

A munka egyik utolsó fejezetében összegezve találjuk az egészet és az ismertetett időszak első és utolsó éveinek egyesített számadatait megmutatják, milyen volt 1875-ben és milyen 1900-ban az egész Európa gazdasági helyzete.

Egész Európa területe majdnem 10 millió négyzetkilométert tesz, melyből több mint 7 millió esik a hat nagyhatalomra: Angol-, Ausztria-Magyar-, Francia-, Német-, Olasz- és Oroszországra.

1875-ben Európának csak 312 millió lakosa volt; ma közel 390 millió, vagyis 80 millióval több. A hat nagyhatalom lakossága 1875-ben összesen 252 millió lélek volt, ma 317 milliónál több; a szaporodás ezeknél 65 millió, vagy évenként körülbelül 2 1/2 millió; négyzetkilométerenként pedig átlag 36 ember.

1875-ben egész Európa államháztartási kiadása 14,058 millió frank volt; ma 25,305 millió frankot tesz, vagyis 11,247 millió frankkal emelkedett; a hat nagyhatalomra ebből 1875-ben 11,616 millió jutott és a jelenlegi teljes összegben 20,199 millióval szerepelnek, tehát budgetbeli kiadásuk 9583 millióval növekedtek. A fejenkénti rész egység a kiadásokban 1875-től 1900-ig egész Európára nézve 45-ről 64 frankra és a hat nagyhatalomra nézve 46-ról 63 frankra emelkedett.

Egész Európa államadóssága 1875-ben 89,519 millió frankot tett, ma pedig 128,377 frankot, növekedve 38,858 millióval; a hat nagyhatalom adóssága 67,693 millióról 101,883 millióra emelkedett, a mi együttesen 34,190 millió növekedés; de az angol államkölesön a helyett, hogy növekedett volna, 3395 millióval csökkent ez időszak alatt, úgy a hogy a többi öt nagyhatalom adósságának tényleges emelkedése 37,885 millió. A jelenlegi összes államadósság elosztva egész Európára nézve 350 frank, a hat nagyhatalomra pedig 321 frank esik fejenként.

A vasúthálózat egész Európában 1875-ben 134,591 kilométer volt, a mi 1 millió lakos után 431 kilométert tett; 1900-ban a hálózat 269,743 kilométer, vagyis 1 millió ember után 688 kilométer; a hat nagyhatalomban a vasúthálózat 112,359 kilométerrel 216,708 kilométerre emelkedett, vagy 483 kilométerrel 1120 kilométerre 1 millió lakos után.

1875-ben egész Európában 53.693 gőz- és vitorlás-hajó volt, összesen 15.125.000 tonna tartalommal s ezek között csak 4665 gőzhajó 2926 tonnányi ürtartalommal és 49.028 vitorlás 12.199.000 tonnával. Ma Európában 10.118 gőzhajó van 10.966.000 tonna ürtartalommal és 23.031 vitorlás 6.743.000 tonnával; ez összesen 33.149 hajó 17.709.000 tonna ürtartalommal. Egész Európában tehát most 20.544 hajóval van kevesebb, de a hajók tartalma 2.584.000 tonnával emelkedett; vitorlások száma körülbelül 26.000-el csökkent, míg a gőzhajóké 5453-al növekedett és a gőzhajók középtonnatartalma 627-ről 1083 tonnára emelkedett.

Egész Európa külkereskedelme 1875-ben 49,117 millió frankot tett, melyből 27,235 millió esett a bevételre és 21,882 millió a kiviteltre; 1899-ben 68,672 millió frankot, 38,449 milliót a bevétel és 30,223 milliót a kiviteltre; ez a bevételben 11,214 millió, a kiviteltben 8341 millió, együtt pedig 19,555 millió franknyi emelkedés 1875-től 1899-ig.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számítási kérdés:

17 három oly egész számmá bontandó szét, hogy azoknak elsje 5-tel, másodikika 4-gyel s harmadika 7-tel szorozva, s ezen három szorzatot összeadva, összegül 80-at kapjunk. Melyek ezek a számok?

Földrajzi kérdés:

Mi a neve annak a községnek Szerémségben a Duna jobb partján, a hol a kréta-kori kongeriumárgát két nagy gyárban cementszerűen dolgozzák fel? A községtől délre kalugyer-kolostor van.

Történelmi kérdés:

Mi volt a neve Velence azon követének Magyarországon, ki előbb mint titkár, később mint ügyvivő képviselte a signoriát II. Ulászló és II. Lajos udvarában? Az 1825-iki rákosi országgyűlés kémskedéssel gyanúsítva, kiűzetését követelte s 1526-ban hagyta el az országot.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. szeptember 16.

A 48. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számítási kérdés: Ez a szám 235. Földrajzi kérdés: Angola. Történelmi kérdés: Berenice. Természetrizai kérdés: Közönséges durda. Vegytani kérdés: Éleny: 8-16757 m³. Légeny: 30-72563 m³. Képrejtvény: Tekints ide, tekints oda, egy sines közöttünk ostoba.

Helyesen fejtették meg: Jurenák Géza, Majtinszky Miksa, Fluss György, Szauer József, Simonyi István, Borosnyay Oszkár, Kemény Antal, Kutlik Félix, Géczy Géza, Krepelka Ferencz, Balássy Miklós, Emmerling László, Szerényi Nándor, Novák János, Elszász Miksa,

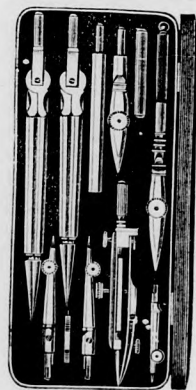
Techet Károly, Ács Nagy István, Wessely Imre, Horváth László.

A kitűzött könyvjutalmat, *Plutarchos* «Életrajzok» fordította Szilasi Mórész ez. művet Szerényi Nándor előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Hogy lapunk szétküldésében fennakadás ne legyen, kérjük új előfizetőinket, valamint azokat is, a kik nyaralásukból régi lakóhelyeikre visszatértek, hogy pontos címüket írják ki a hozzánk küldött levelezőlapokra vagy az utalványra (hely, utolsó posta, utca és házszám).

S. R. Üzenetünk nem önnek szólt. — Földvay Gábor. Cikkének jó a tárgya; a hazai ipar pártolása minden magyar embernek a kötelessége, így a magyar diákoké is. A mit abban a kis körben megtehetnek, bizony meg kell tenniük. Az előadás minden iskolánál az év megnyitása után való napon kezdődik. Úgy tudjuk, hogy 5-dikén nyitották meg. Üzenetünk azonban önére nézve már elkésett, mert levelét nem kaptuk meg a kellő időben. — Lázár Antal. (Igló.) Előjegyeztük. — R. O. Szeretné tudni, hogy a párisi vándor-diákok hova valók. Kérjük szóban forgó derék turistáinkat, hogy lapunk következő számában tudassák velünk. — Kérdézősködő. 1. Tannilótársai kárba vesztett munkát végeznek, ha nevének az eredetét fejtegetik. Nagyon mellékes dolog az. A név lehet akárminő, a fődolog az, hogy minek tartja s érezi magát a név gazdája. *Zrínyi* horvát és *Hunyadi* állítólagos román eredete bántja-e a magyart? 2. Van jelenleg is egy néprajzi író. — Samper Imre. Az iskolai használatra szánt latin-magyar szótárak nem adnak, s nem is adhatnak mindazokra a kérdésekre feleletet, a melyeket ön emleget a levelében. A nagyobb terjedelműek tartalmazznak részletes frazeológiát, még pedig a klasszikusok alapján, de ezek a nagyok drágák. Iskolai használatra valók: *Pirchala* Imre *Latin-Magyar Szótár* (kiadta Stampfel, Pozsony, ára kötve 5 korona) *Holub-Köpesdi, Bartal-Veres*. — 2340. sz. előfizető. (Makó.) 1. A ki egész évre fizet elő, az egy évig kapja a T. L.-ját, a rákövetkező évben egy negyedévre ingyen nem kaphatja. 2. *favorit* = kegyelt, dédelgetett; versenylóvaknál nevezik favoritnak azt, melynek a diadalában erősen bizakodnak; *reklam* = dicséret hirdetés; *matador* = valamiben (főleg játékban) mester; *bravour* = remeklés; *organum* = szervezet (test vagy valamely része a testnek). — Az első tíz. Üdvözljük önöket új előfizetőink sorában. A gárda szépen szaporodik, s mi igyekszünk, hogy minél változatosabb és értékesebb tartalommal köszöntünk be vasárnaponkint. Az új évfolyam október 1-jén kezdődik. A huszonöt címre elküldöttük a mutatószámokat. — *Fleischl Sándor*. Örvendünk, hogy felépült. A két hiányzó számot elküldötte a kiadóhivatal; új címét bejegyezte. Bekötési táblák kaphatók.

CALDERONI ÉS TÁRSA

BUDAPEST,

Váci-u. 1. Kishid-u. 8.

ajánlják a legnagyobb választékban és igen

jutányos áron a legfinomabb kivitelű

svájcezi rajzeszközöket,

finom kivitelű henger alakú rajzeszközöket.

Legjobb minőségű Klitz vagy Bieffer-

gyártmányú

iskolai rajzeszközöket.

Szemüvegek és orrszíptők, mennyiség-tani,

természettani, líttani, villamos és vegytani

készülékek, színház és tábori látszócsok,

szoba-, ablak- és fürdőhőmérők, fényképezési

8819 készülékek.

Képes árjegyzékek kívánatra bér-

mentve küldetnek.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

Önképzőkori választások.

Mire e sorok napvilágot látnak, már ország-szerte nagy hullámokat vernek az önképzőkör kis világában a választások. A hetedisták és nyolcezadisták készülnek nagyban, apró csoportok verődnek össze az osztályokban, a folyosókon, s van kelete a rábeszélésnek.

Hja, ez a világ is mozgalmas és élénk, néha elhangzik egy-egy szenvedélyes szó is, a szavazatok alatt ragyognak a szemek, az érdekeltek egy kicsit mintha izgatottak is volnának, mert mindig és mindenütt nagy tisztesség és nagy becsület a közbizalomnak a megnyilatkozása.

Szép jog ez, melyet az önképzőkörök tagjai ilyenkor gyakorolnak. Ősi magyar szabadságunk kicsiny maradványa, melyet meg kell becsülnünk és méltóan gyakorolnunk. Midőn valakit bizalmunkkal kitüntetünk, ne a pajtáskodás legyen vezérünk, hanem a *válermelséggel* mérlegelése. Vegyük fontolóra, hogy kit minő tisztség betöltésére tartunk alkalmasnak, s ha találtunk olyant, adjuk reá a szavazatunkat. A több évi együttlét bőséges alkalmat nyújt arra, hogy egymást alaposan megismerjük, s ha közös erővel ezélül az önképzést tűzve ki hathatósan akarunk működni: igen nagy fontosságú, hogy kinek a kezébe adjuk a zászlót.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a megválasztottak *kötelességet* vállalnak el, a mely *lelküismeretes munkával jár*. Válaszszunk tehát komoly, kötelességtudó és lelkes ifjakat, a kik nemcsak a munkaélejt, hanem az egész éven át állandóan buzgólkodnak. A *titkárnak* szellemileg is vezetőnek kell lennie, mert lehet rá eset, hogy az elnöklő tanár őt bizza meg az ülés vezetésével, neki kell döntenie a vitás kér-

désekben, neki kell a bírálatokat összefoglalnia, kiegészítenie és annak formát adnia. *Higgadt* és *nyugodt* legyen, ne ragadja el semmi a gyűlések folyamán, s érezze a feladatnak, melyet reá bízta, komolyságát és fontosságát.

A *jegyzőnek* ügyes stílistának kell lennie, a *pénztárosnak* rendszerető és buzgó embernek; a *könyvtáros* legyen pontos, elegendőképen tájékozott, hogy a kör tagjainak néha útmutatással is szolgáljon.

A jól szervezett tisztikar egyik legfőbb biztosítéka az önképzőkör sikeres működésének. Ámde éltető lelke mégis a *vezető tanár*, a ki szeretettel megy az ő kis köztársaságába, gyakran közéjük vegyül s lelki gyönyörűséggel nézi, hogy miként buzognak az ő tagtársai.

Áldó békesség és egyetértés terjeszti ki a kised világot felé a karjait; türelem, jóság a talaj, melyből a virágok, a csemeték kisarjadnak, lelkedés a nap, mely megérleli a gyümölcsöt.

A *munka önkéntes iskolája* legyen az önképzőkör; csak azok lépjék át küszöbét, a kik igazán dolgozni vagy tanulni akarnak. S mikor együtt van az intézetnek e lelkes és munkakedvtől buzgó családja, ne változzék senki epével telt bírónak, ha mi gyarlóságot lát, hanem vegye fontolóra, hogy minden ifjú elme hajlékony ág, nem *letörni*, hanem *hajlítani* és *irányítani* kell azt.

Ez a *melegágy*, melyben az erőtlén növény is megizmosodik és életerőssé válhat. Ez egy darab világ, mely kised tükörben láttatja azt a másikat, a nagyot és küzdelmest. Új polgárai a kis világnak, üdvözöllek titeket, és kívánok nektek erőt és kitartást a munkához, kívánok sikert és sok lelki gyönyörűséget.

G. M.